

การปรับโครงสร้างสันนิบาตสหกรณ์ แห่งประเทศไทย

Restructuring of the Cooperative League of Thailand

วัลลภ รัฐฉัตรานนท์*, ชาญชัย จิตรเหล่าอาพร **,
วรวัลัญช์ โรจนพล*** และ จุเลียบ ชูเสื่อหึ่ง****

Wanlop Rathachatranon, Chanchai Chitlaoarporn,
Wornwaluncha Rojanapol and Juliep ChoosueHueng

* รองศาสตราจารย์ ดร., ประจําภาควิชารัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์ คณะ
สังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์; E-mail : dr.wanlop@hotmail.com

** ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร., ผู้อำนวยการหลักสูตรรัฐศาสตรมหาบัณฑิต คณะรัฐศาสตร์
วิทยาลัยรัฐกิจ มหาวิทยาลัยรังสิต

*** ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร., ประจําสาขาวิชารัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช

**** ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ประจําสาขานิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์
ในพระบรมราชูปถัมภ์

บทคัดย่อ

บทความนี้เป็นส่วนหนึ่งของวิจัยเรื่องการปรับโครงสร้างสันนิบาตสหกรณ์แห่งประเทศไทยและชุมนุมสหกรณ์ มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาและวิเคราะห์เปรียบเทียบถึง บทบาท ภารกิจ โครงสร้าง รวมถึงความซ้ำซ้อนในการดำเนินงานของสันนิบาตสหกรณ์แห่งประเทศไทยระหว่างรูปแบบปัจจุบันกับรูปแบบปรับปรุง และ 2) เพื่อเสนอแนะแนวทางปรับปรุง บทบาท ภารกิจและโครงสร้างของสันนิบาตสหกรณ์แห่งประเทศไทยระหว่างรูปแบบปัจจุบันกับรูปแบบปรับปรุง ซึ่งดำเนินการศึกษาแบบการวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed Methods Research) และกลุ่มตัวอย่างเป็นบุคลากรที่เกี่ยวข้องกับขบวนการสหกรณ์ของไทย ผลการศึกษาพบว่า 1) บทบาท ภารกิจ โครงสร้าง รวมถึงความซ้ำซ้อนในการดำเนินงานของสันนิบาตสหกรณ์แห่งประเทศไทยและชุมนุมสหกรณ์กับสหกรณ์ ระหว่างรูปแบบปัจจุบันกับรูปแบบปรับปรุงนั้นจะเห็นว่า สันนิบาตสหกรณ์แห่งประเทศไทยและชุมนุมสหกรณ์ต่างๆ ยังคงเกิดการดำเนินงานที่ซ้ำซ้อนและขาดการบูรณาการร่วมกัน โดยสันนิบาตสหกรณ์แห่งประเทศไทยมีข้อจำกัดด้านงบประมาณจึงไม่สามารถดำเนินกิจกรรมต่างๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพตามที่กฎหมายกำหนดและขาดความศรัทธากับความไว้วางใจจากสมาชิก 2) ข้อเสนอแนะแนวทางปรับปรุง บทบาท ภารกิจและโครงสร้างของสันนิบาตสหกรณ์แห่งประเทศไทยและชุมนุมสหกรณ์ที่เหมาะสมระหว่างรูปแบบปัจจุบันกับรูปแบบปรับปรุง พบว่า สันนิบาตสหกรณ์แห่งประเทศไทยควรปรับบทบาทให้สันนิบาตสหกรณ์แห่งประเทศไทยกลายเป็นสถาบันการสหกรณ์ที่มีความน่าเชื่อถือ ศรัทธา และสนับสนุนให้เกิดความยั่งยืนต่อไปในอนาคต รวมถึงการทำหน้าที่เป็นกลไกกลางที่มีบทบาทในการพัฒนางานวิชาการ งานด้านการตลาดต่างประเทศ งานด้านการให้การศึกษ และงานประชาสัมพันธ์ ให้เกิดขึ้นเต็มศักยภาพและบรรลุผลถึงประสิทธิภาพในการดำเนินการ

คำสำคัญ: การปรับโครงสร้าง; สันนิบาตสหกรณ์แห่งประเทศไทย; การสหกรณ์

Abstract

The article was a part of the research of the restructuring of the Cooperative League of Thailand (CLT) were to 1) study and comparative analyze the roles, missions, structure and complexity of operation of the CLT and the Cooperative Federations in comparison of the present and the improved structure and 2) to provide recommendation as guidance in order to improve the roles, missions and structure of the CLT and the Cooperative Federations. The research used the mixed methods and the samples were selected from the people involved in the Thai cooperative movement. The findings of this research were as follows: 1) The roles, missions, structure and complexity of operation of the CLT and the federations were of overlapping work as well as lacking of integrated operation or cooperation among organizations. Due to lack of member's faith and trust together with limited budget of CLT, it could not conduct any activities efficiently. 2) The suggestions for improving the roles, missions and structure of the CLT and the Cooperative Federations are; 1) the CLT should improve its role to be the leading cooperative institution which is emphasis on improved operational reliability for sustainable cooperative development, 2) CLT should act as an intermediary aiming to better improvement and development of cooperatives in the area of academic, international marketing, educational and public relation aspects efficiently and effectively.

Keywords: Restructuring; the Cooperative League of Thailand; Co-operation

บทนำ

สหกรณ์เป็นองค์กรที่มีศักยภาพในด้านการพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม และการเมืองของประเทศต่างๆ เนื่องจากองค์กรนี้สามารถรองรับความต้องการของภาคประชาชนและทำหน้าที่ในการประสานความร่วมมือระหว่างภาครัฐและภาคเอกชนได้พร้อมกัน ชีตความสามารถของสหกรณ์ที่ประสบความสำเร็จในหลายประเทศล้วนสะท้อนให้เห็นว่า สหกรณ์หนึ่งๆ ได้ทำหน้าที่เป็นกลไกกลางในด้านการสร้างความพร้อม เพื่อรองรับการนำการพัฒนาของรัฐที่ต้องการให้ประชาชนสามารถช่วยเหลือตนเอง ชุมชน และสังคมแวดล้อม โดยมีรัฐเข้าทำหน้าที่แนะนำ กำกับ และส่งเสริม เป็นต้น

อัตราการเติบโตหรือการขยายตัวของจำนวนสหกรณ์ในประเทศต่างๆ รวมถึงประเทศไทยนั้นมีเพิ่มมากขึ้นมาโดยตลอด สหกรณ์ภายในประเทศไทยเองก็ได้รับความสนใจและมีการพัฒนาทั้งในด้านพันธกิจ ภาระหน้าที่ และโครงสร้างองค์กรมาเป็นระยะเวลานานนับหลายทศวรรษซึ่งปัจจุบันได้เกิดการรวมตัวเป็นสันนิบาตสหกรณ์แห่งประเทศไทย อย่างไรก็ตามพลังการขับเคลื่อนสหกรณ์ จะประสบความสำเร็จตามนโยบายของรัฐบาลที่ประกาศให้สหกรณ์เป็นวาระแห่งชาติจึงจำเป็นต้องมีการบูรณาการหน่วยงานต่างๆ ที่เกี่ยวข้องในการพัฒนาสหกรณ์ เพื่อจะได้มีวิธีการสหกรณ์เข้าไปส่งเสริมการบริหารจัดการที่ดีภายใต้วิธีการสหกรณ์อย่างเหมาะสม โดยเฉพาะอย่างยิ่งขบวนการสหกรณ์ภายใต้การนำของสันนิบาตสหกรณ์แห่งประเทศไทย เพราะเหตุว่าการพัฒนาขบวนการสหกรณ์ให้มีความเข้มแข็ง จำเป็นต้องปรับสภาพองค์การให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลง มาตรการที่จำเป็นอย่างเร่งด่วนในการพัฒนาองค์การของสหกรณ์ คือ การปรับโครงสร้างสันนิบาตสหกรณ์แห่งประเทศไทย ซึ่งสมาชิกส่วนใหญ่ได้รับผลกระทบอย่างมากจากการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ อีกทั้งการเข้าสู่ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน (AEC) ในปี 2558 ขบวนการสหกรณ์ที่ผ่านมา ทั้งสันนิบาตสหกรณ์แห่งประเทศไทย ย่อมมีบทบาทสำคัญยิ่งในการแลกเปลี่ยน เรียนรู้ และการขับเคลื่อนกิจกรรมของขบวนการสหกรณ์ ซึ่งสันนิบาตสหกรณ์ฯ ได้ทำบันทึกข้อตกลง (MOU) กับสันนิบาตสหกรณ์ประเทศเวียดนาม พม่า มาเลเซีย ฯลฯ เพื่อให้เกิดการเชื่อมโยงสร้างเครือข่าย สร้างความสัมพันธ์ ความเข้าใจ ด้านการศึกษา อบรม ด้านวัฒนธรรม จึงจำเป็นจะต้องมีการเตรียมความพร้อมด้านความรู้ ด้านพัฒนาบุคลากร ด้านการปรับปรุงโครงสร้างขององค์กร ตลอดจน

นโยบายของรัฐบาลที่ขบวนการสหกรณ์ ได้มีบทบาทในการร่วมมือ ติดต่อกับ ประสานงาน กับ ขบวนการสหกรณ์ในประเทศอาเซียน เพื่อให้มีการร่วมมือ สร้างความสัมพันธ์และพัฒนาไปสู่ การค้าขายระหว่างสหกรณ์ในประเทศอาเซียนต่อไป รวมถึงการขับเคลื่อนวาระแห่งชาติด้านการ สหกรณ์ในยุคทศวรรษที่ 5 ที่เน้นการปฏิรูปโครงสร้างหน่วยงานภาครัฐ ขบวนการสหกรณ์ และ ปรับปรุงกฎหมายสหกรณ์ให้เอื้อต่อการพัฒนา โดยให้ขบวนการสหกรณ์มีส่วนร่วมใน กระบวนการศึกษา

ด้วยเหตุดังกล่าวข้างต้นการศึกษาแนวทางการปรับโครงสร้างสันนิบาตสหกรณ์ แห่งประเทศไทยจึงเป็นสิ่งที่มีความสำคัญและมีความจำเป็นอย่างยิ่ง ซึ่งในท้ายสุดย่อมมี โอกาสนำไปสู่การสร้างความเป็นสถาบันที่ยั่งยืนของขบวนการสหกรณ์ไทยต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาและวิเคราะห์เปรียบเทียบถึง บทบาท ภารกิจโครงสร้าง รวมถึงความ ซ้ำซ้อนในการดำเนินงานของสันนิบาตสหกรณ์แห่งประเทศไทยระหว่างรูปแบบปัจจุบันกับ รูปแบบปรับปรุง
2. เพื่อเสนอแนะแนวทางปรับปรุง บทบาท ภารกิจและโครงสร้างของสันนิบาต สหกรณ์แห่งประเทศไทยและชุมนุมสหกรณ์ที่เหมาะสม

วิธีวิจัยการวิจัย

การดำเนินงานตามโครงการศึกษาวิจัยการปรับโครงสร้างสันนิบาตสหกรณ์แห่ง ประเทศไทยนี้ใช้วิธีการศึกษาแบบผสมวิธี (Mix-Method) โดยใช้วิธีการศึกษาทั้งในแบบวิจัย เชิงปริมาณ (Quantitative Research) ร่วมกับวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ได้แก่

- 1) การวิจัยเอกสาร (Documentary Research) จากหนังสือ ตำรา วารสาร บทความ วิทยานิพนธ์ เอกสารประกอบการประชุมวิชาการ รายงานผลการวิจัยต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการ ปรับโครงสร้างสันนิบาตสหกรณ์แห่งประเทศไทย ได้แก่ บทบาท ภารกิจ และโครงสร้าง

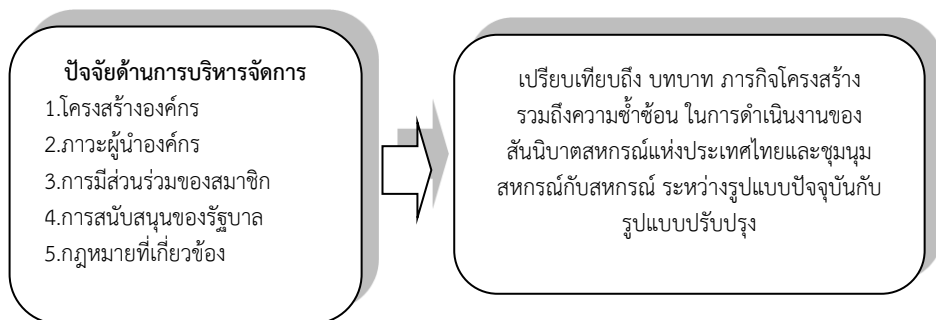
2) การวิจัยแบบสนทนากลุ่ม (Focus Group) เป็นกิจกรรมที่มีลักษณะของการแลกเปลี่ยน ความคิดเห็นการแสดงความคิดเห็นของผู้เข้าร่วมสัมมนาหรือบุคคลที่มีส่วนได้เสียที่เกี่ยวข้องฝ่ายต่างๆ ทั้งผู้แทนสหกรณ์ สมาชิกสหกรณ์ กรมส่งเสริมสหกรณ์ หน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้อง ประชาชนทั่วไป และนักวิชาการ ได้แก่ จังหวัดนครราชสีมา จังหวัดสระบุรี จังหวัดนครศรีธรรมราช จังหวัดเชียงใหม่ และกรุงเทพมหานคร จำนวน 500 คน

3) การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Depth Interview) จากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) ในการจัดสัมมนาในจังหวัดสระบุรี จังหวัดนครราชสีมา จังหวัดนครศรีธรรมราช จังหวัดเชียงใหม่ และกรุงเทพมหานคร นักวิชาการ ผู้ทรงคุณวุฒิด้านการส่งเสริมสหกรณ์ โดยเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling)

4) แบบสอบถาม (Questionnaire) จากสมาชิก กรรมการ ผู้จัดการและเจ้าหน้าที่สหกรณ์ จำนวน 545 คน

5) การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพด้วยการตีความข้อมูลเพื่อสร้างข้อมูลตามวัตถุประสงค์ของการศึกษา โดยมีการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณมาสนับสนุน

กรอบแนวคิดในการวิจัย

ภาพที่ 1 : กรอบแนวคิดที่ใช้ในการวิจัย

ผลการวิจัย

จากผลการศึกษาเรื่องการปรับโครงสร้างสันนิบาตสหกรณ์แห่งประเทศไทยและ
ชุมนุมสหกรณ์สรุปได้ว่า

1) บทบาท ภารกิจโครงสร้าง รวมถึงความซ้ำซ้อนในการดำเนินงานของ
สันนิบาตสหกรณ์แห่งประเทศไทย ระหว่างรูปแบบปัจจุบันกับรูปแบบปรับปรุงนั้นจะเห็นว่า
สันนิบาตสหกรณ์แห่งประเทศไทยต่างๆ ยังคงเกิดการดำเนินงานที่ซ้ำซ้อนและขาดการบูรณา
การร่วมกันกับชุมนุมสหกรณ์ โดยสันนิบาตสหกรณ์แห่งประเทศไทยและชุมนุมสหกรณ์มี
ข้อจำกัดด้านงบประมาณจึงไม่สามารถดำเนินกิจกรรมต่างๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพตามที่
กฎหมายกำหนดและขาดความศรัทธากับความไว้วางใจจากสมาชิก ขณะเดียวกันการ
จัดตั้งชุมนุมสหกรณ์หลายประเภทยังไม่สามารถจัดตั้งได้ครบทุกระดับทั้งในระดับชาติ
ระดับภาค และระดับจังหวัดตามข้อจำกัดของชุมนุมสหกรณ์แต่ละประเภท รวมทั้งยังไม่
สามารถช่วยเหลือการดำเนินการข้ามประเภทสหกรณ์ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2) ข้อเสนอแนะแนวทางปรับปรุง บทบาท ภารกิจและโครงสร้างของสันนิบาต
สหกรณ์แห่งประเทศไทยและชุมนุมสหกรณ์ที่เหมาะสม ระหว่างรูปแบบปัจจุบันกับ
รูปแบบปรับปรุง พบว่า สันนิบาตสหกรณ์แห่งประเทศไทยควรปรับบทบาทให้สันนิบาต
สหกรณ์แห่งประเทศไทยกลายเป็นสถาบันการสหกรณ์ที่มีความน่าเชื่อถือ ศรัทธา และ
สนับสนุนให้เกิดความยั่งยืนต่อไปในอนาคต รวมถึงการทำหน้าที่เป็นกลไกกลางที่มี
บทบาทในการพัฒนางานวิชาการ งานด้านการตลาดต่างประเทศ งานด้านการให้
การศึกษา และงานประชาสัมพันธ์ให้เกิดขึ้นเต็มศักยภาพและบรรลุผลถึงประสิทธิภาพใน
การดำเนินการ ส่วนชุมนุมสหกรณ์ทุกประเภทควรจัดตั้งชุมนุมสหกรณ์ระดับต่างๆ ให้
สอดคล้องกับความต้องการในการดำเนินกิจกรรมทางธุรกิจ โดยเฉพาะการจัดตั้งชุมนุม
สหกรณ์ระดับชาติให้ครบทุกประเภทด้วยการเปิดโอกาสให้สมาชิกเข้ามามีส่วนร่วมในการ
ตัดสินใจตามหลักประชาธิปไตย รวมทั้งการพัฒนาให้ชุมนุมสหกรณ์และสมาชิกสหกรณ์
ชั้นปทุมภูมิเกิดความเข้มแข็งด้วยการจัดการเกี่ยวกับระบบผลตอบแทนและการจัด
สวัสดิการที่เข้มแข็งแก่สมาชิก

นอกจากข้างต้น ผลการจัดประชุมระดมความคิดเห็นของบุคคลผู้มีส่วนได้ส่วนเสียต่อการปรับโครงสร้างสันนิบาตสหกรณ์แห่งประเทศไทย พบว่า ผลการวิจัยแบบสนทนากลุ่ม (Focus Group) โดยการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นของผู้เข้าร่วมสัมมนาหรือบุคคลที่มีส่วนได้เสียที่เกี่ยวข้องฝ่ายต่างๆ ทั้งผู้แทนสหกรณ์ สมาชิกสหกรณ์ กรมส่งเสริมสหกรณ์ หน่วยราชการที่เกี่ยวข้อง ประชาชนทั่วไป และนักวิชาการ ได้แก่ จังหวัดนครราชสีมา จังหวัดสระบุรี จังหวัดนครศรีธรรมราช จังหวัดเชียงใหม่และกรุงเทพมหานคร ล้วนแสดงความคิดเห็นต่อการปรับโครงสร้างสันนิบาตสหกรณ์แห่งประเทศไทยว่าการปรับปรุงโครงสร้างสันนิบาตสหกรณ์แห่งประเทศไทยควรดำเนินการส่งเสริมในการเป็นกลไกกลางทำหน้าที่ในการประสานประโยชน์ระหว่างภาคส่วนต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นกระทรวงเกษตรและสหกรณ์รวมถึงหน่วยงานราชการอื่นที่เกี่ยวข้อง ชุมชนสหกรณ์ต่างๆ และสหกรณ์ขั้นปฐมภูมิ ทั้งนี้บทบาทที่สำคัญคือการทำหน้าที่เป็นผู้ดูแลด้านการตลาดทั้งในและต่างประเทศเพื่อช่วยเหลือการดำเนินงานของทั้งชุมนุมสหกรณ์และสหกรณ์ โดยเฉพาะอย่างยิ่งพื้นที่ที่มีการจัดตั้งสหกรณ์ตามแนวเขตพื้นที่เศรษฐกิจที่ติดกับประเทศเพื่อนบ้าน นอกจากนี้สันนิบาตสหกรณ์แห่งประเทศไทยควรปรับบทบาทในฐานะนักวิชาการด้านการสหกรณ์ที่เข้มแข็งในมิติของการสร้างองค์ความรู้และเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารที่ได้จากการศึกษา ค้นคว้า และวิจัยเพื่อช่วยให้สหกรณ์สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการวางแผนและพัฒนาองค์กรของตัวเอง ขณะเดียวกันสันนิบาตสหกรณ์แห่งประเทศไทยควรปรับปรุงและเปลี่ยนแปลงแนวทางการจัดฝึกอบรมให้เข้าถึงและทั่วถึงแก่สมาชิกของสันนิบาตสหกรณ์แห่งประเทศไทยเอง เช่น มีการจัดฝึกอบรมด้วยค่าใช้จ่ายต่ำ ดำเนินการอย่างทั่วถึง และมีระยะเวลาในการดำเนินการอย่างเหมาะสม เป็นต้น อย่างไรก็ตาม ก็ดีปัญหาสำคัญที่สันนิบาตสหกรณ์แห่งประเทศไทยเผชิญได้แก่ การขาดความเชื่อมั่นจากมวลหมู่สมาชิก เนื่องจากสันนิบาตสหกรณ์แห่งประเทศไทยในปัจจุบันและอดีตนั้น หากเปรียบเทียบกันแล้วจะพบว่า ทัศนคติของสมาชิกให้การยอมรับผลการดำเนินงานของสันนิบาตสหกรณ์แห่งประเทศไทยลดลงเมื่อเทียบกับผลการดำเนินงานในอดีต นอกจากนี้ การปรับเปลี่ยนชื่อสันนิบาตสหกรณ์แห่งประเทศไทยเป็นสภาการสหกรณ์ก็สามารถดำเนินการได้ไปพร้อมๆ กับการปรับปรุงโครงสร้างสันนิบาตสหกรณ์แห่งประเทศไทย ซึ่งผู้เข้าร่วมสัมมนาดูเหมือนเห็นไปในทิศทางเดียวกันว่า การปรับปรุงโครงสร้างสันนิบาตสหกรณ์แห่งประเทศไทยจำเป็นต้องสร้างความน่าเชื่อถือและความศรัทธาให้กับองค์กรใน

ฐานะที่ยังคงเป็นสถาบันการสหกรณ์ที่ยั่งยืนสูงสุดของสมาชิกต่อไป โดยจำเป็นต้องมีการปรับค่าบำรุงและช่องทางแสวงหารายได้ที่เหมาะสมให้กับสันนิบาตสหกรณ์แห่งประเทศไทยในอนาคต

ในขณะที่ผลการศึกษาข้อมูลการวิจัยเชิงปริมาณจากกลุ่มตัวอย่างที่ผู้เข้าร่วมสัมมนาทั้งจังหวัดสระบุรี จังหวัดนครราชสีมา จังหวัดนครราชสีมา จังหวัดเชียงใหม่ กรุงเทพมหานคร และการส่งแบบสอบถาม (Survey Research) ทางไปรษณีย์กับกลุ่มตัวอย่างสหกรณ์ ชุมชุมสหกรณ์ หน่วยงานภาครัฐ และนักวิชาการ จำนวน 545 ตัวอย่าง มีความคิดเห็นที่มีต่อโครงการศึกษาวิจัยการปรับโครงสร้างสันนิบาตสหกรณ์แห่งประเทศไทยโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=3.95, S.D.=.262$) โดยมีความเห็นด้วยต่อการปรับโครงสร้างสันนิบาตสหกรณ์แห่งประเทศไทยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=3.97, S.D.=.270$) และเห็นด้วยต่อการปรับโครงสร้างชุมนุมสหกรณ์อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=3.92, S.D.=.313$) เมื่อพิจารณาตามการปรับโครงสร้างสันนิบาตสหกรณ์แห่งประเทศไทย พบว่า

ด้านการปรับโครงสร้างสันนิบาตสหกรณ์แห่งประเทศไทย พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เห็นด้วยว่าสันนิบาตสหกรณ์แห่งประเทศไทยระดับชาติควรสร้างศรัทธาความน่าเชื่อถือต่อสมาชิกสหกรณ์ ($\bar{X}=4.99, S.D.=.171$) มากที่สุด โดยที่ทำหน้าที่ส่งเสริมพัฒนาบริการด้านวิชาการ กำหนดนโยบายยุทธศาสตร์การพัฒนาขบวนการสหกรณ์ร่วมกับชุมนุมสหกรณ์ระดับชาติของแต่ละประเภท และเป็นกลไกกลางในการดำเนินกิจกรรมทางเศรษฐกิจในฐานะผู้ประสานทั้งในและต่างประเทศ เป็นต้น รองลงมาได้แก่สันนิบาตสหกรณ์จังหวัดควรมีอำนาจในการวางแผนยุทธศาสตร์ในการพัฒนาระดับจังหวัด ($\bar{X}=3.85, S.D.=.667$) โดยที่ทำหน้าที่ให้คำปรึกษาและบริการวิชาการในระดับจังหวัดการปกป้องคุ้มครองผลประโยชน์สหกรณ์ในจังหวัด และสร้างความร่วมมือกับชุมนุมสหกรณ์จังหวัด เป็นต้น ควรเพิ่มสันนิบาตสหกรณ์จังหวัด ($\bar{X}=3.85, S.D.=1.033$) ควรมีการปรับชื่อเรียกสันนิบาตสหกรณ์แห่งประเทศไทย เป็น “สภาการสันนิบาตสหกรณ์แห่งประเทศไทย” ($\bar{X}=3.25, S.D.=.566$) และสุดท้ายรายได้ของสันนิบาตสหกรณ์มาจากเงินค่าธรรมเนียมสมาชิก ($\bar{X}= 2.69, S.D.=.471$) โดยที่ รายได้จากการเป็นผู้ประสานประโยชน์จากสมาชิก รายได้จากการดำเนินธุรกิจการให้บริการและรายได้จากการสนับสนุนจากรัฐ เป็นต้น

สำหรับแนวทางปฏิรูปโครงสร้างองค์กรสันนิบาตสหกรณ์แห่งประเทศไทยได้เกิดสันนิบาตสหกรณ์จังหวัดขึ้นเป็นองค์กรสนับสนุนเพื่อเสริมสมรรถนะและศักยภาพให้การดำเนินกิจกรรมขององค์กรสูงสุดของขบวนการสหกรณ์ไทยแข็งแกร่งขึ้น ขณะเดียวกันสันนิบาตสหกรณ์แห่งประเทศไทย อาจปรับชื่อเป็นสภาการสันนิบาตสหกรณ์แห่งประเทศไทย ทั้งนี้โครงสร้างองค์กรโดยรวมควรจัดแบ่งไว้ 2 ระดับ ประกอบด้วยองค์กรระดับประเทศ เรียกว่า “สันนิบาตสหกรณ์แห่งประเทศไทย” และ ระดับจังหวัด เรียกว่า “สันนิบาตสหกรณ์จังหวัด” โดยอำนาจหน้าที่ของสันนิบาตสหกรณ์แห่งประเทศไทย มีอำนาจกระทำการต่าง ๆ เช่น

- 1) กระบวนการสร้างศรัทธาความน่าเชื่อถือต่อสมาชิกสหกรณ์
- 2) เป็นกลไกกลางในการดำเนินกิจกรรมทางเศรษฐกิจในฐานะผู้ประสานทั้งในและต่างประเทศ

- 3) ส่งเสริมพัฒนาบริการด้านวิชาการ R&D
- 4) มีรายได้จากการดำเนินการเป็นผู้ประสานประโยชน์
- 5) กำหนดนโยบายยุทธศาสตร์การพัฒนาขบวนการสหกรณ์ร่วมกับชุมนุมสหกรณ์ระดับชาติของแต่ละประเภท สันนิบาตสหกรณ์จังหวัด มีอำนาจกระทำการต่าง ๆ เช่น

- 1) วางแผนยุทธศาสตร์ในการพัฒนาระดับจังหวัด
- 2) ให้คำปรึกษาและบริการวิชาการในระดับจังหวัด
- 3) การปกป้องคุ้มครองผลประโยชน์สหกรณ์ในจังหวัด
- 4) สร้างความร่วมมือกับชุมนุมสหกรณ์จังหวัด หรือชุมนุมสหกรณ์ระดับภาค โดยสันนิบาตสหกรณ์จังหวัดจะทำงานร่วมกับที่ประชุมสันนิบาตสหกรณ์แห่งประเทศไทย คณะอนุกรรมการสันนิบาตสหกรณ์จังหวัด และสำนักประสานสันนิบาตสหกรณ์จังหวัด ซึ่งสอดคล้องกับพระราชบัญญัติสหกรณ์ พ.ศ.2542 ตามมาตรา 110 สันนิบาตสหกรณ์แห่งประเทศไทย มีอำนาจกระทำการต่าง ๆ ภายในขอบวัตถุประสงค์ตามที่ระบุไว้ในมาตรา 108 และอำนาจเช่นนี้ให้รวมถึง

- 1) ส่งเสริมและเผยแพร่กิจการสหกรณ์ ตลอดจนทำการวิจัยและรวบรวมสถิติเกี่ยวกับกิจการสหกรณ์

- 2) แนะนำช่วยเหลือทางวิชาการแก่สหกรณ์ และอำนวยความสะดวกในการติดต่อประสานงานระหว่างสหกรณ์กับส่วนราชการหรือบุคคลอื่น

- 3) ให้การศึกษาฝึกอบรมวิชาการเกี่ยวกับกิจการของสหกรณ์
 - 4) ส่งเสริมสัมพันธภาพระหว่างสหกรณ์ ทั้งภายในประเทศและต่างประเทศ หรือ สันนิบาตสหกรณ์ของต่างประเทศ หรือองค์กรต่างประเทศ หรือองค์กรระหว่างประเทศที่มี วัตถุประสงค์ทำนองเดียวกัน
 - 5) ซื้อ จัดหา จำหน่าย ถิ่นกรรมสิทธิ์ ครอบครอง หรือทำนิติกรรมเกี่ยวกับทรัพย์สิน ใดๆ
 - 6) ส่งเสริมธุรกิจการค้า อุตสาหกรรม หรือบริการของสหกรณ์
 - 7) สนับสนุนและช่วยเหลือสหกรณ์เพื่อแก้ไขอุปสรรคข้อขัดข้องที่เกี่ยวกับกิจการ ของสหกรณ์ซึ่งเป็นการกระทำเพื่อประโยชน์ส่วนรวม
 - 8) เป็นตัวแทนของสหกรณ์ เพื่อรักษามลประโยชน์อันพึงมีพึงได้จากการสนับสนุน ของรัฐองค์กรระหว่างประเทศ หรือภาคเอกชนอื่น
 - 9) ร่วมมือกับรัฐบาลในการส่งเสริมสหกรณ์เพื่อให้เกิดประโยชน์แก่บรรดาสหกรณ์ อย่างแท้จริง
 - 10) ดำเนินการอื่นเพื่อให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ หรือตามที่คณะกรรมการ พัฒนาการสหกรณ์แห่งชาติมอบหมาย
- รายได้สันนิบาตสหกรณ์แห่งประเทศไทยได้จาก
- 1) เงินค่าธรรมเนียมสมาชิก
 - 2) รายได้การเป็นผู้ประสานประโยชน์จากสมาชิก
 - 3) เงินจากการดำเนินธุรกิจการให้บริการ
 - 4) เงินสนับสนุนจากรัฐ ซึ่งสอดคล้องกับพระราชบัญญัติสหกรณ์ พ.ศ.2542 ตามมาตรา 111 สันนิบาตสหกรณ์แห่งประเทศไทยอาจมีรายได้ ดังต่อไปนี้
- 1) ค่าบำรุงสันนิบาตสหกรณ์แห่งประเทศไทย
 - 2) เงินอุดหนุนจากรัฐบาล
 - 3) ดอกผลที่เกิดจากทุนกลางของสหกรณ์ไม่จำกัดตามมาตรา 8
 - 4) เงินหรือทรัพย์สินที่มีผู้อุทิศให้
 - 5) เงินหรือทรัพย์สินที่เหลือจากการชำระบัญชีสหกรณ์ตามมาตรา 84 และ มาตรา 86 วรรคสอง
 - 6) เงินที่ได้จากการจำหน่ายหนังสือวิชาการ เอกสาร หรือสิ่งอื่น

- 7) เงินหรือทรัพย์สินที่ได้รับเป็นค่าตอบแทนในการให้บริการ
- 8) ผลประโยชน์ที่ได้จากทรัพย์สินของสันนิบาตสหกรณ์แห่งประเทศไทย

อภิปรายผล

จากการศึกษาวิจัยโครงการศึกษาวิจัยการปรับโครงสร้างสันนิบาตสหกรณ์แห่งประเทศไทยในด้านการปรับบทบาท ภารกิจ และโครงสร้างของสันนิบาตสหกรณ์แห่งประเทศไทยพบว่า ตัวแบบโครงสร้างขบวนการสหกรณ์ไทยในอนาคตประกอบด้วยสองภาคส่วนหลัก ประกอบด้วย สันนิบาตสหกรณ์แห่งประเทศไทยโดยทั้งสององค์กรนี้ถูกปรับบทบาทอำนาจและหน้าที่ให้สอดคล้องกัน กล่าวคือ

สันนิบาตสหกรณ์แห่งประเทศไทย (หรืออาจปรับเป็นสภากาการสหกรณ์แห่งประเทศไทยนั้น) จะเป็นองค์กรที่ทำหน้าที่ประสานประโยชน์และสนับสนุนการดำเนินการภายในขบวนการสหกรณ์ไทยทั้งในเชิงมหภาคหรือในเชิงนโยบายและการวางแผน โดยบทบาท ภารกิจ และโครงสร้างยังคงสอดคล้องกับมาตรา 8 และมาตรา 110 ตามพระราชบัญญัติสหกรณ์ พ.ศ.2542 กล่าวคือ

มาตรา 108 ให้มี "สันนิบาตสหกรณ์แห่งประเทศไทย" ประกอบด้วยสมาชิกที่เป็นสหกรณ์มีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมกิจการสหกรณ์ทุกประเภททั่วราชอาณาจักร ให้มีความเจริญก้าวหน้าอันมิใช่เป็นการหาผลกำไร หรือรายได้มาแบ่งปันกัน

และมาตรา 110 สันนิบาตสหกรณ์แห่งประเทศไทย มีอำนาจกระทำการต่าง ๆ ภายในขอบวัตถุประสงค์ตามที่ระบุไว้ในมาตรา 108 และอำนาจเช่นนี้ให้รวมถึง

(1) ส่งเสริมและเผยแพร่กิจการสหกรณ์ ตลอดจนทำการวิจัยและรวบรวมสถิติเกี่ยวกับกิจการสหกรณ์

(2) แนะนำช่วยเหลือทางวิชาการแก่สหกรณ์ และอำนวยความสะดวกในการติดต่อประสานงานระหว่างสหกรณ์กับส่วนราชการหรือบุคคลอื่น

(3) ให้การศึกษาฝึกอบรมวิชาการเกี่ยวกับกิจการของสหกรณ์

(4) ส่งเสริมสัมพันธ์ภาพระหว่างสหกรณ์ ทั้งภายในประเทศและต่างประเทศ หรือสันนิบาตสหกรณ์ของต่างประเทศ หรือองค์การต่างประเทศ หรือองค์การระหว่างประเทศที่มีวัตถุประสงค์ทำนองเดียวกัน

(5) ซื่อ จัดหา จำหน่าย ถิ่นกรรมสิทธิ์ ครอบครอง หรือทำนิติกรรมเกี่ยวกับทรัพย์สินใด ๆ

(6) ส่งเสริมธุรกิจการค้า อุตสาหกรรม หรือบริการของสหกรณ์

(7) สนับสนุนและช่วยเหลือสหกรณ์เพื่อแก้ไขอุปสรรคข้อขัดข้องที่เกี่ยวกับกิจการของสหกรณ์ซึ่งเป็นการกระทำเพื่อประโยชน์ส่วนรวม

(8) เป็นตัวแทนของสหกรณ์ เพื่อรักษาผลประโยชน์อันพึงมีพึงได้จาก การสนับสนุนของรัฐองค์การระหว่างประเทศ หรือภาคเอกชนอื่น

(9) ร่วมมือกับรัฐบาลในการส่งเสริมสหกรณ์ เพื่อให้เกิดประโยชน์แก่บรรดาสหกรณ์อย่างแท้จริง

(10) ดำเนินการอื่นเพื่อให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ หรือตามที่คณะกรรมการพัฒนาการสหกรณ์แห่งชาติมอบหมาย

ซึ่งผลการศึกษาสะท้อนให้เห็นว่าสันนิบาตสหกรณ์แห่งประเทศไทยควรมีอำนาจหน้าที่เพื่อกระทำการต่างๆ โดยเฉพาะ

1) การสร้างศรัทธาความน่าเชื่อถือต่อสมาชิกสหกรณ์

2) การเป็นกลไกกลางในการดำเนินกิจกรรมทางเศรษฐกิจในฐานะผู้ประสานทั้งในและต่างประเทศ

3) การส่งเสริมพัฒนาบริการด้านวิชาการ รวมถึงการวิจัยและพัฒนาเพื่อส่งเสริมการดำเนินกิจการของสมาชิกสหกรณ์

4) การจัดหารายได้จากการดำเนินการเป็นผู้ประสานประโยชน์

5) การกำหนดนโยบายยุทธศาสตร์การพัฒนาขบวนการสหกรณ์ร่วมกับชุมนุมสหกรณ์ระดับชาติของแต่ละประเภท เป็นต้น อีกทั้งหากมีการจัดตั้งสันนิบาตสหกรณ์จังหวัด ในหน่วยงานสนับสนุนนี้ก็ควรมีอำนาจกระทำการต่างๆ เช่น

1) การวางแผนยุทธศาสตร์ในการพัฒนาระดับจังหวัด

2) การให้คำปรึกษาและบริการวิชาการในระดับจังหวัด

3) การปกป้องคุ้มครองผลประโยชน์สหกรณ์ในจังหวัด

4) สร้างความร่วมมือกับชุมนุมสหกรณ์ระดับจังหวัดหรือชุมนุมสหกรณ์ระดับภาคต่างๆ เป็นต้น

เมื่อพิจารณาถึงแนวทางการจัดการรายได้จะพบว่า สันนิบาตสหกรณ์แห่งประเทศไทยควรมีรายได้จาก

- 1) เงินค่าธรรมเนียมสมาชิก
- 2) รายได้จากการเป็นผู้ประสานประโยชน์จากสมาชิก
- 3) เงินจากการดำเนินธุรกิจการให้บริการ
- 4) เงินสนับสนุนจากรัฐ ทั้งนี้รายได้จากการเป็นผู้ประสานประโยชน์จากสมาชิก

และจากการดำเนินธุรกิจการให้บริการนั้นสอดคล้องกับมาตรา 111 ตามพระราชบัญญัติสหกรณ์ พ.ศ.2542 กล่าวคือ สันนิบาตสหกรณ์แห่งประเทศไทยอาจมีรายได้ ดังต่อไปนี้

- (1) ค่าบำรุงสันนิบาตสหกรณ์แห่งประเทศไทย
- (2) เงินอุดหนุนจากรัฐบาล
- (3) ดอกผลที่เกิดจากทุนกลางของสหกรณ์ไม่จำกัดตามมาตรา 8
- (4) เงินหรือทรัพย์สินที่มีผู้อุทิศให้
- (5) เงินหรือทรัพย์สินที่เหลือจากการชำระบัญชีสหกรณ์ตามมาตรา 84 และ

มาตรา 86 วรรคสอง

- (6) เงินที่ได้จากการจำหน่ายหนังสือวิชาการ เอกสาร หรือสิ่งอื่น
- (7) เงินหรือทรัพย์สินที่ได้รับเป็นค่าตอบแทนในการให้บริการ
- (8) ผลประโยชน์ที่ได้จากทรัพย์สินของสันนิบาตสหกรณ์

ด้วยเหตุนี้จึงพบว่า การดำเนินกิจกรรมของสันนิบาตสหกรณ์แห่งประเทศไทยสามารถสร้างรายได้ตาม (6) เงินที่ได้จากการจำหน่ายหนังสือวิชาการ เอกสาร หรือสิ่งอื่น และ (7) เงินหรือทรัพย์สินที่ได้รับเป็นค่าตอบแทนในการให้บริการ การแสดงบทบาทเป็นผู้ประสานทางการค้าระหว่างตลาดในต่างประเทศกับชุมนุมสหกรณ์หรือสหกรณ์จึงเป็นสิ่งที่สามารถกระทำได้ตามที่กฎหมายกำหนด

ข้อเสนอแนะ

1) ควรปรับบทบาทให้สันนิบาตสหกรณ์แห่งประเทศไทยกลายเป็นสถาบันการสหกรณ์ที่มีความน่าเชื่อถือ ศรัทธาและมีความยั่งยืนต่อไปในอนาคต รวมถึงการทำหน้าที่เป็นกลไกกลางที่มีบทบาทในการพัฒนางานวิชาการ งานด้านการตลาดต่างประเทศ งานด้านการให้การศึกษา และงานประชาสัมพันธ์ ให้เกิดขึ้นเต็มศักยภาพและบรรลุผลถึงประสิทธิภาพในการสนับสนุนการดำเนินการ ได้แก่

2) ควรมีการปรับแก้ พระราชบัญญัติสหกรณ์ พ.ศ.2542 ให้เปิดกว้างสำหรับการปรับโครงสร้างเชิงมหภาคของสันนิบาตสหกรณ์แห่งประเทศไทย โดยเฉพาะอำนาจหน้าที่ที่อาจมีเพิ่มเติมหรือตัดทอนเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะและสร้างโอกาสแก่การพัฒนาสันนิบาตสหกรณ์แห่งประเทศไทยในอนาคต

3) ควรส่งเสริมให้มีการจัดตั้งเป็นสภาการสหกรณ์แห่งประเทศไทยที่อาจปรับช่องทางให้เกิดการขยายหน่วยงานภายใน เช่น ฝ่ายการตลาดต่างประเทศและวิเทศสัมพันธ์ ฝ่ายการขนส่งสินค้าเชิงพาณิชย์ และฝ่ายสิทธิประโยชน์ เป็นต้น

4) สันนิบาตสหกรณ์แห่งประเทศไทย ควรสร้างการให้บริการวิชาการที่มีค่าใช้จ่ายต่ำ จัดบริการได้บ่อยครั้ง และทั่วถึงกับสมาชิกทั่วประเทศ การจัดทำสื่อประชาสัมพันธ์ถึงผลการดำเนินงานที่สะท้อนถึงความโปร่งใสและการดำเนินการตามหลักธรรมาภิบาล การจัดเก็บค่าธรรมเนียมสมาชิกที่เหมาะสมกับสภาพของสมาชิก เป็นต้น

5) สันนิบาตสหกรณ์แห่งประเทศไทย ควรสร้างและเปิดโอกาสให้สมาชิกสหกรณ์เข้ามีส่วนร่วมในการดำเนินการขององค์การ เช่น การกำหนดและการตัดสินใจเชิงนโยบาย การแสดงความคิดเห็น การเลือกตัวแทนที่มีความบริสุทธิ์และยุติธรรม เป็นต้น

เอกสารอ้างอิง

- กรมส่งเสริมสหกรณ์. 2558. **สารสนเทศสหกรณ์ในประเทศไทย ปี 2558**. กลุ่มฐานข้อมูลสารสนเทศ ศูนย์เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร กรมส่งเสริมสหกรณ์ กระทรวงเกษตรและสหกรณ์
- คัมภีร์ นับแสง. 2556. **ปัญหาการบังคับใช้กฎหมายสหกรณ์ในประเทศไทย**. กรุงเทพฯ: สาขาวิชานิติศาสตร์ คณะนิติศาสตร์ปริทัศน์ พนมยงค์ มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต.
- จิราพร ภู่อารามณ์. 2551. **ศักยภาพในการพัฒนาไปสู่องค์กรแห่งการเรียนรู้ของบุคลากรกรมส่งเสริมสหกรณ์**. นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- ฐากร โสภางชีรากานต์. 2548. **แนวทางการพัฒนาการบริหารจัดการของสันนิบาตสหกรณ์แห่งประเทศไทย**. เชียงใหม่: มหาวิทยาลัยแม่โจ้.
- ดวงพร หัชชะวนิช และบัญชา ชลาภิรมย์. 2553. **โครงสร้างขบวนการสหกรณ์ไทย**. ทนุสนับสนุนโดยสันนิบาตสหกรณ์แห่งประเทศไทย.
- ศูนย์บริการวิชาการเศรษฐศาสตร์ คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. 2541. **บทบาทโครงสร้างสันนิบาตสหกรณ์แห่งประเทศไทย ตั้งแต่อดีต – ปัจจุบัน – อนาคต**. ทนุสนับสนุนโดยสันนิบาตสหกรณ์แห่งประเทศไทย.
- สุรพงษ์ เจียสกุล. 2554. **แนวทางการพัฒนาระบบบริหารจัดการของกระทรวงเกษตรและสหกรณ์**. กรุงเทพฯ: สถาบันวิชาการป้องกันประเทศ วิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร.
- อัศนีย์ รัตนมาลัย. 2546. **โครงสร้างเครือข่ายขบวนการสหกรณ์**. ทนุสนับสนุนโดยสันนิบาตสหกรณ์แห่งประเทศไทย.
- Banturaki, Jovin A. 2015. **“Tanzania Cooperatives: Their Role in Socio-Economic Development”** Perspectives for Co-operatives in East Africa. Available at: KAMPALA MEETING: October 2-3, 2012 [cited 20 Nov. 2015]
- CHS Inc. 2015. CHS Inc. Available at: www.chsinc.com [18 Nov. 2015]
- Co-operative Learning Centre. 2015. **“What is a Co-operative?”** [Online]. Available from: <http://www.learningcentre.coop/content/what-co-operative> [cited 2 Aug. 2015]

- CUNA Mutual Group. 2015. **CUNA Mutual Group**. Available at: www.cunamutual.com
[cited 18 Nov. 2015]
- Fulton, M. & Laycock, D. 1990. **“Introduction”. Co-operative Organizations and Canadian Society: Popular Institutions and the Dilemmas of Change**. Toronto ON: University of Toronto Press.
- McCullough, Jill. 2000. **“ACDI/VOCA Brings Business to the World”**. Business First. 10 Nov. 2000.
- Nadeau, E. G. 2012. **The Cooperative Solution: How the United States Can Tame Recession, Reduce Inequality, and Protect the Environment**. CA: Alienore Conrad.
- NAFCUB. 2015. **National Federation of Urban Cooperative Banks & Credit Societies ltd**. Available at: <http://www.nafcub.org/aboutintro.jsp> [cited 13 Oct. 2015]
- NAFED. 2015. **NAFED-INDIA**. Available at: <http://www.nafed-india.com/home.asp> .
[cited 13 Oct. 2015]
- National Cooperative Bank. 2015. **National Cooperative Bank**. Available at: <https://www.ncb.coop/> [cited 18 Nov. 2015]
- NCARDB Federation. 2015. **National Cooperative Agriculture & Rural Development Banks’ Federation Ltd of India**. Available at: <http://www.nafcard.org/home.htm> [13 Oct. 2015]
- Nembhard, Jessica Gordon. 2015. **Black Cooperatives in the United States: An Excerpted History from Research**. Available at: www.federationsoutherncoop.com/coopinfor/Black%20co-ops.pdf [17 Nov. 2015]
- Tanzania Federation of Cooperatives (TFC). 2015. **Cooperatives and Development in Tanzania: A Simplified Guide to the Cooperative Development Policy and the Cooperative Societies Act of Tanzania Mainland**. Available at: <http://www.tanzaniaeconomy.com/trade-associations/tanzania-federation-of-cooperatives-tfc> [cited 20 Nov. 2015]

วารสารรัฐศาสตร์ปริทรรศน์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
ปีที่ 4 ฉบับที่ 2 (กรกฎาคม-ธันวาคม 2560)

Tanzania Federation of Cooperatives (TFC). 2015. **Tanzania Federation of Cooperatives**. Available at: <http://www.tanzaniaeconomy.com/trade-associations/tanzania-federation-of-cooperatives-tfc> [cited 20 Nov. 2015]

The National Cooperative Business Association. 2015. **The National Cooperative Business Association**. Available at: <https://ncba.coop/> [cited 17 Nov. 2015]

The United Republic Of Tanzania. 2015. **The Cooperative Reform and Modernization Program**. Available at: <https://ncba.coop/> [cited 20 Nov. 2015]

Zamagni, Stefano and Zamagni, Vera. 2010. Cooperative Enterprise: Facing the Challenge of Globalization. Massachusetts: Mixed Sources.